

RAPORT DE ACTIVITATE AL MUZEULUI JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ DIN ZALĂU PE ANUL 1987

Pentru întreg colectivul de oameni ai muncii de la Muzeul de Istorie din Zalău anul 1987 a constituit anul în care, în ziua de 9 mai, a fost inaugurată expoziția de bază a Secției de istorie. Începută cu un an în urmă, la 13 aprilie 1986, această activitate a mobilizat la maximum întreg colectivul Muzeului Județean. Completarea tematicii și apoi transpunerea tematicii în momente muzeale specifice fiecărei secții au solicitat din plin personalul de specialitate. Ținând cont că, de fapt, secțiile de istorie prefeudală, feudală, modernă și contemporană au fost acum înființate și că ele nu au beneficiat de un patrimoniu propriu prea bogat, apreciem ca bună această activitate, ea demonstrând că muzeografiilor acestor secții și-au făcut pe deplin datoria. În prezent secția de istorie a Muzeului Județean prezintă unitar istoria patriei și a Partidului Comunist Român, în conformitate cu sarcinile ce revin instituțiilor culturale, trasate de documentele programatice ale P.C.R. și ale Congresului Culturii și Educației Socialiste.

Deși în primele cinci luni ale anului 1987 a fost depusă o activitate bogată, mai ales pentru deschiderea noului muzeu, sarcină prioritară a întregii activități, colectivul de muncă a continuat activitățile specifice, ce erau planificate, conform planului de muncă general al întregului muzeu¹, realizarea cercetării temelor stabilite², activitatea de evidențifișare³, activitatea educațională, și nu în ultimul rând, încasarea sumei de 495.000 lei prevăzută la autofinanțare pe anul 1987.

Secția de istorie veche a continuat cercetările arheologice în cadrul complexului daco-roman Porolissum, cercetînd: în sectorul OL — o clădire romană tîrzie și zona atelierelor orașului Porolissum — Alexandru V. Matei și Dan Tamba. Poarta de vest a amfiteatrului roman a fost cercetată de tov. Bajusz Ștefan, iar cîmpul de gropi rituale de pe Măgura Moigradului a fost cercetat de Alexandru V. Matei. Au fost executate cercetări arheologice în așezarea dacilor liberi de la Zalău — I.Ș.C.I.P. unde au fost identificate mai multe locuințe datate în sec. II—IV e.n. și cîteva datate în sec. VII—IX și aparținînd unei vechi așezări românești, cercetări efectuate de către Al. V. Matei. În punctele „Doaște” și „La Nove” din hotarul satului Badon au fost efectuate săpături arheologice de salvare în zona cu așezări vechi datate în sec. II—IV și sec. VII—XI e.n., cercetări efectuate de Alexandru V. Matei. În Zalău au fost efectuate săpături arheologice de salvare în zona centrală a orașului, unde au fost identificate așezări vechi de sec. II—IV e.n. și vechi locuiri medievale; aici cercetările au fost realizate de către Dan Tamba, Éva Lakó și Elena Musca.

La Cehei, punctul „Misig“, au fost efectuate cercetări arheologice de către tov. Éva Lakó, într-o așezare recent identificată ce aparține sfârșitului epocii bronzului și începutul epocii fierului.

În urma săpăturilor de salvare la Badon și Zaláu, au fost încasate importante fonduri ce au contribuit la realizarea planului la autofinanțare.

În prima parte a anului 1987 au fost efectuate periegeze arheologice care au cercetat la suprafață pe cca. 60 km. lungime întreaga vale a Someșului, de la Căpilna la Jibou; au fost identificate 26 de noi așezări datate începînd cu epoca neolitică și pînă în sec. al XI-lea e.n. Periegeza a fost efectuată de Dan Tamba și Ștefan Bajusz la care au participat sporadic și Ioan Musca, Nicolae Gozman, Éva Lakó și Elena Musca. În urma acestei cercetări a fost întocmit de către Ștefan Bajusz, Al. V. Matei și Dan Tamba, un studiu care va sta la baza contractului ce urmează să fie definitivat cu beneficiarul lucrării de investiții „Întreprinderea de Hidrocentrale Cluj-Napoca“, urmînd să fie efectuate lucrări de salvare a siturilor arheologice din zona ce urmează să fie inundată de apa lacurilor de acumulare planificate să fie amenajate aici.

Valorificînd cercetările proprii, muzeografii secției de istorie veche au realizat lucrările: Éva Lakó — Obiecte din bronz aparținînd culturii Otomani descoperite la Crasna; Dan Tamba — Un fragment de monument funerar descoperit la Porolissum; Alexandru V. Matei — Vasul cu însemne creștine de la Porolissum (colab. cu Dan Tamba); predate la tipar pentru Acta MP, vol. XI.

La secția de istorie medie tov. Elena Musca a avut sarcină să cerceteze tema „Viața agrară a Zalăului în evul mediu“ urmînd ca în acest an 1987 să redacteze un studiu pentru revista muzeului, îmbogățind clișoteca muzeului și expoziția de bază. În acest scop au fost făcute cercetări în arhivele locale și cele de la Cluj-Napoca, fotografiîndu-se o bună parte din documentele ce se referă la această temă. Acest material nu a fost încă prelucrat, munca fiind îngreunată de necunoașterea limbii maghiare și a celei latine folosite în cancelariile vremii. Pentru Acta MP, XI a fost pregătit un studiu privind primele atestări documentare ale unor sate din actualul județ Sălaj.

La secția de istorie modernă, în cadrul temei de cercetare „Activitatea despărțămîntului sălăjean al Astrei — perioada 1871—1890“, tov. Ioan Musca a efectuat cercetări în Arhivele Statului Filialele Sibiu și Zaláu, fotografiînd documentele referitoare la această perioadă. A susținut comunicarea „Documente privind activitatea R.I.R.S. Filiala Crasna-Pericei“ și a predat spre publicare în Acta MP, XI materialul „Adunarea generală anuală a Astrei din Șimleu Silvaniei 4—5 august 1878“. În revista Tribuna au apărut articolele „Astra și Sălajul“ și „Sălajul și Marea Unire“ semnate de Ioan Musca.

În cadrul secției de istorie contemporană tov. Cornel Grad a valorificat și continuat cercetările mai vechi privind crimele comise la Ip și Treznea și în special cercetările referitoare la Marea Unire, redactînd studiul „Consilii și gărzi naționale românești în Sălaj — contribuții documentare“ (peste 100 de documente inedite) predat spre tipărire în Acta MP XI. Referitor la situația județului Sălaj în perioada 1 noiembrie

brie 1918 — aprilie 1919, s-a redactat în colaborare un amplu studiu care reflectă această perioadă zbuciumată din istoria Sălajului, studiu complex predat spre tipărire Episcopiei Ortodoxe Române — Oradea. Tov. Cornel Grad a întocmit în colaborare cu Ioan Musca fișele participanților sălăjeni delegați la Alba-Iulia, fișe necesare publicării unei monografii mai ample despre Marea Unire realizată sub egida Muzeului Unirii din Alba Iulia.

Pentru tema de cercetare „Evoluția portului popular din subzona Barcău, jud. Sălaj“, tov. Ioan Goia a studiat materialul din depozit și a redactat o parte din materialul științific referitor la evoluția portului popular în acest areal, de asemenea a completat și dactilografiat varianta germană a lucrării referitoare la șura pe tălpi din Dragu, lucrare expedită spre publicare la Viena.

La secția de artă tov. Maria Badiu a finalizat tema de cercetare „Repertoriul graficii românești moderne și contemporane“ predând acest studiu spre publicare în Acta MP, XII.

În cadrul O.J.P.C.N. Sălaj tov. Ștefan Bajusz, muzeograf istoric, a avut ca temă de cercetare „Obiecte de artă decorativă din jud. Sălaj“, realizarea unui catalog al obiectelor de cositor, temă neacoperită în întregime. A publicat în Acta MP. două articole: „Completare la repertoriul statuetelor romane reprezentând acrobați“ și „Documente inedite despre un monument dedicat lui Mihai Viteazul pe Cîmpia Turzii“.

Tov. Luminița Batali a avut ca temă de cercetare efectuarea unui „Repertoriu al icoanelor pe lemn din jud. Sălaj“, temă ce continuă și în anul acesta. Tov. Luminița Batali a publicat în Năzuința două prezentări a expozițiilor de artă plastică aparținând membrilor Cenaclului artiștilor plastici și ai „Atelierului 35“.

În prima parte a anului 1987 colectivul de specialiști ai Muzeului județean Cornel Grad, Al. V. Matei, Elena Musca, și Ioan Goia au redactat capitolele aferente din Monografia județului Sălaj la cererea Comitetului Județean de Partid, fructificând, în materialele redactate, rezultatele cercetărilor domeniilor specifice de activitate. Întreg colectivul de muzeografi a întreprins cercetări privind istoria zonei Pericei și a întocmit o tematică care va sta la baza realizării Centrului Cultural Pericei.

În luna februarie a anului 1987 muzeul nostru a organizat simpozionul „Istorie și civilizație în nord-vestul României“ la care, alături de muzeograful zălăuani și cercetătorii locali ai Arhivelor Statului și profesorii de istorie din județ, au participat peste 100 de cercetători de la muzeele și institutele de cercetări de profil din Transilvania și din întreaga țară. Materialele în proporție de 90% s-au referit la istoria județului Sălaj și a zonei înconjurătoare și au stat la baza volumului Acta MP, XI, 1987.

În cadrul activității de evidență-conservare a patrimoniului propriu, menționăm că, deși s-a realizat norma de fișe propusă pentru anul 1987, nu toți muzeografuli își fișează domeniul propriu. Secțiile de istorie modernă și contemporană trebuie să-și fișeze patrimoniul existent, avînd acum tezaurul de cuvinte sosit de la București.

În anul 1987 în cadrul complexului arheologic daco-roman Porolissum au fost realizate lucrări de conservare la amfiteatrul roman, poartă și latura de est. În vederea realizării conservării primare a materialului metalic rezultat din cercetările fiecărui an, pe șantierul arheologic Porolissum au fost amenajate, în acest an, spații corespunzătoare pentru laboratorul de restaurare, unde se va realiza conservarea imediată a materialului ceramic intrînd apoi în depozitele muzeului.

Cea de-a treia funcție a muzeului, aceea de valorificare a patrimoniului, este deosebit de importantă în perioada actuală. Prin intermediul laturii educative muzeul face cunoscută istoria patriei, cu precădere din punct de vedere material, contribuind esențial la formarea și dezvoltarea sentimentului patriotic al tinerilor, al oamenilor muncii în general. În scopul îndeplinirii acestei funcții, munca noastră a fost structurată pe două mari laturi: cu tineretul școlar și cu publicul larg. Pentru elevi, colecțiile muzeului au fost prezentate cu ajutorul unei metode care vine în completarea programei școlare. S-au efectuat prezentări tematice în sălile muzeului, s-au realizat expoziții și expuneri în școli, susținute de diapozitive. Pe lângă secțiile de istorie și de artă și-au desfășurat activitatea cercuri de elevi (cercul de restaurare și cercul de artă plastică). Aceste cercuri și-au structurat activitatea pe cicluri de lecții teoretice și practice, obținîndu-se rezultate frumoase, datorită pregătirii temeinice a muncii de îndrumare. Pentru publicul fluctuant activitatea cea mai importantă a fost prezentarea expoziției de bază a muzeului.

În secția de istorie veche din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă din Zalău sînt prezente dovezi materiale de o deosebită importanță pentru civilizația, cultura și viața strămoșilor noștri pe aceste meleaguri. Este prezentată peștera de la Cuciulat care păstrează urmele vechii picturi datate în epoca paleoliticului superior (cca. 10.000 î.e.n.) peșteră care reprezintă un element de importanță europeană. Evoluția continuă a epocii pietrei prin practicarea agriculturii primitive, domesticirea animalelor, prelucrarea lutului este reprezentată de cele cîteva zeci de așezări din această perioadă: Zalău, Zăuan, Dragu, Agrij, Răstolt, Buciumi, Bocșa, Borla, Pericei și altele descoperite pe teritoriul județului de unde avem piese expuse în vitrinele secției. Amintim descoperirea în așezarea de la Zăuan a unei statuete neolitice de lut, — cultura Criș — „Venus de la Zăuan“, descoperire cu caracter de unicat pentru această perioadă.

Epoca bronzului, bogată în descoperiri, cu așezări întinse, este bine reprezentată în expoziția de bază cu piese atestînd bogăția formelor ceramice a locuitorilor acestei zone. Faptul că aceste tradiții culturale le regăsim în prima perioadă a fierului în ornamentica ceramicii și în tipurile de unelte, demonstrează continuarea tradițiilor epocii bronzului. Depozitele de bronzuri descoperite la Guruslău, Zalău și în special depozitul de la Sîg (brățări, topoare, seceri, cești, coif de bronz, situlă) se constituie în argumente deosebite privind bogăția materială și culturală a locuitorilor din această parte a țării. Pieseile sînt expuse în vitrine.

Continuatori și moștenitori ai vechilor traci, dacii au locuit intens teritoriul actual al județului Sălaj. Pînă în prezent au fost descoperite peste 30 de așezări dacice și 7 cetăți, între care așezarea de pe Măgura

Moigradului și așezarea de pe Măgura Șimleului, cetate care constituia centrul unei puternice uniuni de triburi dacice. Acestea sînt ilustrate în expoziția de bază cu fotografii și piese descoperite la Porolissum și Dacidava. Remarcabila densitate a celor 14 tezaure de monede și podoabe dacice descoperite pînă în prezent în această zonă și expuse, unele, în secția de istorie veche, sînt argumente deosebit de puternice a bogăției și forței culturii și civilizației dacice din părțile sălăjene.

În expoziție este ilustrată cucerirea și colonizarea romană a unei părți a teritoriului locuit de daci, fapt ce a împărțit teritoriul actualului județ în două părți. Limita teritoriului organizat de romani a constituit-o muntele Meseș, fapt ilustrat prin texte și hărți. Partea de nord-vest a actualului teritoriu al județului Sălaj era locuită în această perioadă de populația dacilor liberi. Descoperirile arheologice au scos la iveală dovezi materiale ale continuității de locuire a dacilor liberi și ale legăturilor lor cu romanii, dovezi expuse în vitrinele muzeului. La poalele Măgurii Moigradului romanii împreună cu dacia au construit o nouă așezare daco-romană ridicată la rangul de municipium de către împăratul Septimius Severus. În orașul roman Porolissum au fost descoperite numeroase dovezi materiale, circulația monetară, podoabe, piese de cult paleocreștine, refaceri de temple, morminte care atestă continuitatea de locuire neîntreruptă în oraș a populației daco-romane și românești pînă în secolele VIII—X. Numeroase piese au fost expuse în muzeu în scopul ilustrării continuității.

În județ au fost descoperite peste 35 de așezări vechi românești datate în sec. VII—X, această zonă fiind neîntrerupt locuită de populația românească. Teritoriul pînă la Meseș aparținea în partea vestică voievodatului condus de Menumorut iar zona de dincolo de Meseș, în est, aparținea voievodatului condus de Gelu. Poarta Meseșului, singura trecătoare de vale din această parte a țării a fost controlată de cetățile vechi românești de la Ortelec, cetate care aparținea voievodatului lui Menumorut și fortificația de pe dealul Cămin, de la Jac, ce aparținea voievodatului condus de Gelu. Cu ajutorul unei fotografii de ansamblu asupra porții Meseșului, este ilustrat în expoziție sistemul de apărare al acestei trecători și vechi drum al sării. Zalăul este una din cele mai vechi așezări pomenită documentar în Transilvania, așezare amintită în Cronică lui Anonymus cu ocazia trecerii triburilor maghiare prin Poarta Meseșană, ilustrat fotodocumentar în expoziție. Vechile forme de organizare românească — voievodatele locale — vor lupta continuu pentru menținerea vechilor forme de organizare și libertății, împotriva statului feudal maghiar, care începînd cu secolele XI—XII va lupta să organizeze și exploatze acest teritoriu în condițiile specifice epocii.

Prin reorganizarea muzeului au luat ființă expoziții de bază noi: cele de istorie medievală, modernă și contemporană. Expoziția care ilustrează parte de istorie medie începe cu prezentarea formării statelor feudale românești independente Țara Românească și Moldova și formarea voievodatului Transilvaniei. În Transilvania documentele epocii menționează voievozi și crainici români în satele românești, fapt prezentat în expoziție prin tabele și texte. Sînt ilustrate și fortificațiile medievale ridicate în zonă prin motive de apărare a trecătorii Meseș și a întregu-

lui ținut. Prin Poarta Meseșului trecea drumul sării care venea dinspre Dej și se îndrepta prin Crasna spre Ungaria, drum prezentat în secție prin intermediul hărții.

Următorul grup de vitrine ilustrează economia feudală. Sînt prezentate aspecte din munca în agricultură, plugul de lemn, evoluția localității Zalău din punct de vedere agricol și meșteșugăresc, privilegiile acordate Zalăului. Existența breslelor în Zalău este ilustrată prin regulamente și alte documente, iar dintre piese au fost expuse cele mai reprezentative plăți și obiecte folosite la măsurat substanțe, cîntărit, unelte, etc. Uneltele agricole expuse ilustrează în special viticultura, principala ocupație în Zalău.

Este prezentată în continuare lupta românilor pentru independență de-a lungul veacurilor în timpul domnitorilor Mircea, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Iancu de Hunedoara, încercarea de unificare a lui Petru Rareș, totul prezentat nu numai prin intermediul fotografiilor, ci și a pieselor de epocă: cămăși de zale, armament, ceramică, etc.

Mișcările sociale ale țărănimii din anii 1437 și 1514 au fost grupate într-un alt corp de vitrine, insistîndu-se pe contribuția țărănimii din comitatele sălăjene în lupta pentru dreptate socială. Din perioada Principatului autonom al Transilvaniei sînt prezentate în expoziție aspecte din timpul principilor Gabriel Bethlen, Sigismund Báthory, cu documente referitoare la Zalău, fiind ilustrată Transilvania și comitatele sălăjene.

Momentul Mihai Viteazul este prezentat mai amplu, cuprinzînd fotografii privind luptele pentru independența Țării Românești, unificarea celor trei Țări Române, o copie după o stampă care reprezintă bătălia de la Guruslău din 3 august 1601 ce a avut loc pe teritoriul județului nostru. Vitrinele conțin piese de armament, fragmente de armură, coif precum și obiecte descoperite la Guruslău: halebardă, inele de bronz, pinten. În muzeu se poate vedea și o machetă a monumentului ridicat la Guruslău în anul 1976.

În continuare este prezentată lupta antiotomană și antihabsburgică în secolele XVII—XVIII în timpul domnitorilor Matei Basarab, Vasile Lupu, Dimitrie Cantemir, a lui Francisc Rákoczy al II-lea și activitatea haiducului Pintea în părțile sălăjene. Este ilustrată apoi permanența legăturilor dintre cele trei țări și evoluția culturii în strînsă legătură între românii din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Vitrinele conțin piese de ceramică, glăjărie, carte veche românească frecventă în localitățile sălăjene, tezaure monetare, fotografii ale celor mai reprezentative monumente de piatră și de lemn, hărți.

Momentul mișcării sociale din 1784 este amplu prezentat prin texte și fotografii care arată marea ridicare la luptă a țăranilor transilvăneni. Momentul este susținut și prin piese de muzeu: arme de foc și arme albe, lance, unelte. Horea a construit la Cizer o biserică de lemn, ilustrată în expoziție prin text și mulajul de la grinda ușii cu semnătura lui Horea. În continuare se poate vedea un Supplex sălăjean care face legătura cu Școala Ardeleană, continuatoare a luptei pentru emancipare națională a românilor transilvăneni.

Expoziția de bază a secției de istorie modernă a muzeului debutează printr-un text general ce caracterizează întreaga perioadă cuprinsă între

anii 1821 și 1918, orientare concludentă desprinsă din Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Textele implementate momentelor istorice din expoziție cuprind tezele, orientările și ideile formulate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu cu privire la evoluția istorică a poporului român în epoca modernă, a personalităților istorice marcante.

Momentele de bază din expoziție reflectă orientările ideologice cuprinse în materialele specifice primite de la forurile superioare completate cu aspectele locale istorice integrate fiecărui moment general. Spațiul muzeal a fost delimitat în funcție de importanța momentului istoric vizualizat.

Momentele cuprinse în circuitul muzeal au următoarea desfășurare: Revoluția din 1821; Revoluția română de la 1848; 24 Ianuarie 1859 — constituirea statului național român modern; 1877—1878 — cucerirea independenței absolute de stat a României; Sălajul în epoca modernă; Începuturile și dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste; Lupta poporului român pentru unitate națională în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea. Lupta pentru unitate națională în timpul primului război mondial. Titlurile, subtitlurile momentelor precum și textele au fost dimensionate corespunzător. Pentru ilustrarea lor s-a apelat la o gamă variată de exponate; obiecte autentice, replici, documente, facsimile, fotografii alb-negru și color, hărți, etc. În expunere ne-am servit de un material auxiliar și complementar format din panouri, vitrine, semivitrine, podiumuri, etc.

În cele patru săli rezervate secției de istorie contemporană sînt prezentate, apelîndu-se la modalitățile muzeografice specifice, principalele momente ale perioadei.

Expoziția debutează cu prezentarea primului război mondial (cadru general, cauze, caracter, desfășurare, contribuția sălăjenilor, prin Victor Deleu, la formarea Corpului Voluntarilor Români Ardeleni, Bănățeni și Bucovineni — la Darnița Kiev — și, ulterior, la pregătirea acestuia pentru participarea la luptele de apărare duse de armata română în Moldova — vara anului 1917).

Un spațiu generos este rezervat momentului 1918 — făurirea statului național unitar român. Pe fundalul istoricei Mari Adunări Naționale de la Alba-Iulia sînt expuse în ordine cronologică documente și fotografii reprezentînd principalele etape ale desfășurării mărețului eveniment: Unirea Basarabiei cu România, dezintegrarea Imperiului Austro-Ungar în toamna anului 1918, Declarația de independență — 12 octombrie 1918, constituirea C.N.R.C. și a C.N.R. și G.N.R. locale (sînt prezentate actele constitutive ale C.N.R. și G.N.R. din principalele localități sălăjene, știut fiind faptul că asemenea organisme s-au constituit și au desfășurat o activitate asiduă în slujba unirii, în cvasitotalitatea localităților sălăjene). Unirea Bucovinei cu Patria Mamă — 28 noiembrie 1918, participarea sălăjenilor la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia — 1 decembrie 1918 (62 delegați oficiali și cîteva sute de participanți neoficiali din aproape toate localitățile județului), situația județului în perioada ianuarie—aprilie 1919 (integrarea județului Sălaj în

structurile politico-administrative ale statului național unitar român), recunoașterea internațională a Marii Uniri.

Un spațiu adecvat a fost rezervat momentelor definitorii ale epocii interbelice: făurirea la 8 mai 1921 a P.C.R. și activitatea desfășurată de partidul clasei muncitoare în direcția cuceririi și apărării pe cale revoluționară a revendicărilor politice și economico-sociale impuse de legile, progresului istoric; situația economico-socială, politică și culturală, a județului Sălaj în perioada interbelică este prezentată detaliat, menționându-se și argumentându-se cu cifre și fapte concludente urmările benefice ale Marii Uniri, manifestate în progresul vizibil înregistrat de județ în toate domeniile.

De o specială atenție beneficiază ilustrarea luptei poporului român, în frunte cu P.C.R., împotriva pericolului fascismului, revizionismului și războiului. În acest scop, sînt prezentate într-o formă sugestivă: marea demonstrație antirevizionistă de la Zalău — 28 mai 1933; procesul de la Brașov intentat principalilor conducători comuniști ai mișcării antifasciste — iunie 1936; marea demonstrație antifascistă de la 1 mai 1939 din București, în organizarea și desfășurarea căreia un rol esențial au avut tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Petrescu (Ceaușescu).

De o atenție deosebită se bucură perioada 1938—1940, adică anii cînd România a fost nevoită să lupte aproape singură împotriva expansiunii brutale a statelor fasciste, îndeosebi a Germaniei naziste și a Ungariei horthyste (anexarea Austriei; dezmembrarea Cehoslovaciei; izbucnirea celui de-al doilea război mondial, la 1 septembrie 1939, prin atacarea Poloniei de către Germania nazistă; înfrîngerea Belgiei, Olandei și Franței în mai—iunie 1940; integrarea Basarabiei în componența statului sovietic — iunie 1940; Dictatul de la Viena — 30 august 1940, impus României de Germania nazistă și Italia fascistă). Urmările nefaste ale injustului dictat vienez pentru Ardealul de Nord, în general și pentru Sălaj, în special, sînt reliefate cu deosebită forță de sugesție, fiind prezentate documente și imagini zguduitoare despre tratamentul în afara oricăror legi umane impuse populației românești, evreiești și slovace de ocupantul horthyst (vezi masacrele de la Treznea, Ip, Zalău, Marca, Nușfalău, Hida, etc.).

Momentului 23 August 1914 — începutul revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă — îi este rezervat un spațiu adecvat, marcîndu-se prin text, imagini și piese tridimensionale covîrșitoarea importanță a actului istoric săvîrșit de România (dimensiunile sale interne și externe, participarea și contribuția României la războiul antihitlerist, Conferința de pace de la Paris și recunoașterea internațională a nulității Dictatului de la Viena).

Se marchează, apoi, în mod sugestiv, perioada 1944—1965: constituirea guvernului de largă concentrare democratică, condus de dr. Petru Groza — 6 martie 1945; alegerile parlamentare din noiembrie 1946; lupta pentru însănătoșirea economiei naționale dezorganizate de război; proclamarea Republicii — 30 decembrie 1947; Congresul al VI-lea al P.C.R. — februarie 1948; naționalizarea principalelor mijloace de producție — iunie 1948; transformarea socialistă a agriculturii (1949—1962). Toate aceste momente care marchează etapele revoluției socialiste în

țara noastră sînt ilustrate convingător și sugestiv, acordîndu-se importanța cuvenită raportului istorie națională — istorie locală.

Odată cu Congresul al IX-lea al P.C.R. — iulie 1965 — țara noastră intră într-o etapă istorică nouă — Epoca Nicolae Ceaușescu — marcată de o dezvoltare politică, economico-socială și culturală fără precedent, legată indisolubil de numele vizionarului ei ctitor — tovarășul Nicolae Ceaușescu — secretar general al P.C.R., președintele R.S.R.

Într-un spațiu generos (două săli) sînt prezentate multiplele aspecte ale vieții României contemporane, strălucit prefigurate teoretic și realizate practic de Congresele IX—XIII, Conferințele Naționale și Plenarele C.C. al P.C.R., consfătuirile de lucru pe diversele probleme ale activității economico-sociale românești.

În prima sală dedicată acestei epoci (sala 8) sînt ilustrate, la nivel național, următoarele momente muzeistice: Congresul al IX-lea al P.C.R. (iulie 1965); — P.C.R. — centrul vital al întregii națiuni; R.S.R. — stat al democrației muncitorești revoluționare; P.C.R. — forța politică conducătoare în opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism; înfăptuirea noii revoluții agrare; Creșterea rolului științei, învățămîntului și culturii în dezvoltarea României socialiste; Mari ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu; Bunăstarea poporului — țelul suprem al politicii P.C.R.; Politica activă a României socialiste de prietenie și colaborare cu toate popoarele lumii. În sala ultimă (sala 9) este ilustrată dezvoltarea județului Sălaj în Epoca Nicolae Ceaușescu; Momentul reînființării județului în 1968; Harta și stema județului Sălaj; Cele 6 vizite de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu în județul nostru, cu deosebire vizita din luna mai 1986; Cronica industrializării Sălajului în Epoca Nicolae Ceaușescu; Principalele unități ale industriei și agriculturii sălăjene (aspecte de muncă și produsele realizate); Dezvoltarea învățămîntului, culturii și urbanisticii sălăjene, nivelul de trai.

Pentru anul 1987 muzeul și-a propus realizarea unui număr de 120 activități cu caracter educativ, avînd o ținută științifică în conformitate cu cerințele actuale. Evaluînd rezultatele la finele anului, s-a constatat că s-au realizat 130 de acțiuni în municipiu și județ. Au fost organizate 14 expoziții temporare și itinerante, cu teme adecvate evenimentelor aniversate în anul care a trecut. Iată cîteva titluri de expoziții: Tradiții de luptă revoluționară a poporului român oglindite în grafica românească contemporană; Luptele pentru independență ale geto-dacilor; Columnnele independenței; Lupta țaranului român oglindită în arta plastică românească; 65 de ani de la crearea P.C.R.; 40 de ani de la Proclamarea Republicii; Tehnici și metode de restaurare; Specificul portului popular sălăjean; ș.a. S-au susținut 50 de conferințe în municipiu și județ cu tematica adecvată evenimentelor aniversate. Deplasările muzeografilor în brigada muzeală „Vestigii istorice sălăjene” și cu expuneri, s-au efectuat în întreprinderi, la Casele de Cultură și Căminele Culturale, în școli. Considerăm că o deosebită importanță au excursiile tematice organizate în județ, la diferite locuri și monumente istorice. În anul 1987 muzeografilor au condus 16 excursii, organizate mai ales pentru vizitarea complexului arheologic daco-roman de la Porolissum. Importanța deosebită

a acestei rezervații istorice atrage, odată cu trecerea anilor, un public vizitator tot mai numeros. Lucrările de restaurare efectuate la poarta principală, la ziduri, la amfiteatru, au reușit să reconstituie o parte din structura de apărare a castrului roman, ceea ce dă posibilitate vizitatorilor să-și formeze o imagine asupra mărimii și importanței strategice a zonei. S-au organizat excursii în localitățile Ip și Treznea, unde au avut loc masacre în masă în septembrie 1940, după Dictatul de la Viena. Au avut loc evocări la monumentul de la Guruslău, ridicat pe Dealul lui Mihai în 1976 și la Centrul Cultural Bocșa, unde este prezentată viața și activitatea marelui revoluționar, ideolog al revoluției de la 1848, Simion Bărnuțiu. S-au realizat excursii în județ și turul municipiului Zalău.

O altă activitate eficientă a fost participarea muzeografilor în brigada științifică județeană, în special pentru a prezenta, cu ajutorul diapositivelor, descoperirile arheologice din localitatea sau zona unde s-a efectuat deplasarea. Au avut loc seri muzeale cu invitați din țară și simpozioane.

Unele activități cu caracter educativ contribuie și la realizarea autofinanțării. Astfel, menționăm întocmirea tematicii pentru seturi de fotografii. Seturile au fost folosite în special pentru dotarea cabinetelor de științe sociale din școlile municipiului și județului nostru. În final, concluzionăm că în anul 1987 activitatea cu publicul a fost mai intensă decât în perioada anterioară, mai diversă și mai bine organizată. Expozițiile de bază ale muzeului, expozițiile temporare și itinerante ca și celelalte activități au fost vizitate și asistate de peste 43.000 persoane de diferite categorii de vîrstă și preocupări.

Pentru anul 1987 Muzeul din Zalău a avut planificată spre a fi realizată la autofinanțare suma de 495.000 lei. A fost realizată suma de 503.183 lei, îndeplinind planul în procent de 101,5%. Deși în anul 1987, în mai, s-a inaugurat noua secție de istorie a muzeului, întregul colectiv de oameni ai muncii, depunînd un efort susținut, printr-o mobilizare exemplară, a reușit să realizeze planul stabilit la autofinanțare. Alături de sumele de 40.776 și 50.863 lei reprezentînd taxa de vizitare și valoarea publicațiilor vîndute, suma de 411.544 lei a fost realizată la categoria alte venituri.

Datorită activității tot mai complexe pe care o desfășoară muzeul în perioada actuală, rolul său educațional crește continuu, de asemenea și implicarea sa în evoluția societății. Din acest motiv activitatea muzeală a fost și este structurată pe principiile formării omului nou, constructor conștient al societății socialiste.

ALEXANDRU V. MATEI

**REPORT ON THE ACTIVITY OF THE MUZEUL DE ISTORIE ȘI ARTA
OF ZALĂU ON THE YEAR 1987**

(Summary)

The various aspects of the activity of the museum are dealt with concisely.